

УДК 330.342:368.91

**ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ
РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ**

А.В. Фурса, кандидат економічних наук

В.С. Ясинська, аспірантка^{*}

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Розглянуто деякі питання державного нагляду та регулювання ринку страхування життя. Обґрунтовано пріоритети ефективної системи державного регулювання ринку страхових послуг в Україні.

^{*} Науковий керівник – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник Н. Л. Жук.

Ринок страхування життя, страховий ринок, державний нагляд, система державного регулювання, Нацкомфінпослуг.

Результативна діяльність страхової справи потребує вимогливого бачення перспектив, усвідомлення політичних та економічних ризиків, вироблення еквівалентних і ефективних засобів і методів страхової політики. В Україні такі засоби й методи поки відсутні.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблемам дослідження державного нагляду та регулювання ринку страхування життя присвячені праці відомих вітчизняних вчених, серед яких помітне місце посідають:

В.Д. Базилевич, Н.М. Внукова, О.Й. Жабинець [1], О.М. Залєтов [4], М.С. Клапків, В.С. Коваль [5], С.С. Осадець, В.Й. Плиса, О.І. Фарат [6] та ін.

Мета дослідження – забезпечення ефективних засобів і подальше вдосконалення механізму державного нагляду та регулювання ринку страхування життя.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що важливим джерелом інвестування національних економік, інструментом соціального захисту населення у розвинених країнах світу є страхування життя. Протягом ряду років страховики України намагаються переконати керівників різних державних органів у необхідності розвитку цього виду страхування.

Нині активному розвитку ринку страхування життя в Україні сприятиме вдосконалення законодавчої бази, що регулює правовідносини у цій сфері. Зокрема, для впровадження європейських стандартів діяльності компаній зі страхування життя необхідно внести зміни як у Закон України „Про страхування” [2], так і у законодавство, що регулює діяльність страхових посередників та захист прав споживачів страхових послуг. Так, розглядаючи Закон України „Про страхування” слід зазначити, що потребує змін існуюча система класифікації страхування за видами, відсутні норми, які передбачали б діяльність системи гарантування виплат власникам страхових полісів, немає вимог щодо інформації, яка має надаватися клієнту страхової компанії під час укладання полісу страхування життя та протягом його дії, недостатнім є передбачений законом нагляд за посередницькою діяльністю.

Подальше вдосконалення механізму державного регулювання страхового ринку України має бути спрямоване також на:

- розробку й ухвалення низки законодавчих актів щодо страхування життя, медичного і пенсійного страхування, діяльності товариств взаємного страхування, діяльності страхових посередників, фонду гарантування страхових виплат.

- впорядкування нормативно-правової бази у сфері обліку, статистичної і бухгалтерської звітності страхових компаній.

- запровадження пруденційного нагляду – попередження нестабільності фінансової системи, запобігання неплатоспроможності страховиків, що дає змогу виявити недоліки у діяльності страховиків від самого їх початку, а отже, вжити заходів щодо їх усунення [5].

Безумовно основи ефективної системи державного регулювання ринку страхових послуг в Україні вже закладено. Про це свідчить діяльність спеціального наглядового органу у сфері страхування та наявність страхового законодавства, яке регулює правовідносини у цій сфері. Наступним кроком має стати реформування діючої системи державного регулювання страхової діяльності та вдосконалення чинного страхового законодавства, з метою приведення їх у відповідність до норм Європейського Союзу, формування принципів управління страховою діяльністю згідно з вимогами Міжнародної асоціації органів страхового нагляду тощо.

Для цього, насамперед, необхідно розробити комплексну концепцію удосконалення регулювання та нагляду ринку страхування життя в Україні в умовах євроінтеграції враховуючи чинники, які впливають на розвиток вітчизняного ринку страхування життя, та глобальні тенденції, що впливають на розвиток світових страхових ринків, а також базуючись на порівняльному аналізі міжнародних принципів державного регулювання страхового ринку і вітчизняної практики у цьому напрямі [6, с. 144].

Натомість на сучасному етапі розвитку страхового ринку доцільним є створення третейського суду, як незалежного органу, діяльність якого регулюватиметься законодавством [3], що передбачатиме виконання його рішень страховиками в межах певної суми. У такому випадку страховики не зможуть виправдовувати своє не виконання рішень третейського суду посилаючись на його заангажованість. Водночас при саморегульвній організації може працювати орган досудового розв'язання спорів між страховиками та їх клієнтами на принципах добровільної згоди, який врегулюватиме суперечки шляхом переговорів та пошуку компромісу.

Нині існує проблема недостатнього фінансового забезпечення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг). Так, О.М. Залетов вважає, що вирішити її можна використавши досвід зарубіжних країн щодо впровадження платежів нагляду. Наприклад, в Австралії, Австрії, Великобританії, Естонії, Канаді, Литві, Латвії, Німеччині, Польщі, Угорщині регулятори страхового ринку фінансуються коштом страховиків, які по суті отримують вигоду від забезпечення дієвого державного регулювання. В деяких країнах використовується змішана система, коли кошторис регулятора складається як з коштів державного бюджету, так і з надходжень від фінансових установ (Корея, Естонія – використовувалася тільки до 2004 року). Тому він пропонує формувати кошторис наглядового органу як з бюджетних коштів, так і з надходжень від страховиків та інших учасників небанківського ринку [4, с. 86].

Жабинець О.Й. також дотримується думки про необхідність доповнити державне фінансування наглядового органу надходженнями від страхових компаній, тобто перейти на змішану модель фінансування державного регулятивного органу [1].

Ми вважаємо, що для побудови ефективної системи оподаткування компаній зі страхування життя доцільно використовувати змішану систему, яка включатиме оподаткування валових премій та оподаткування прибутку компаній зі страхування життя. Крім того, слід зазначити, що ро-

звітку ринку страхування життя більшою мірою сприяє пільгове оподаткування страхових премій сплачених фізичними та юридичними особами, а не пільгове оподаткування страховиків. Страхові компанії із страхування життя, як і будь-які інші суб'єкти підприємницької діяльності своїм основним завданням мають отримання прибутку, а отже мають сплачувати податок з прибутку на загальних підставах [6, 148-149].

Для підвищення прозорості діяльності Нацкомфінпослуг та його відкритості перед громадськістю необхідно прийняти законодавчі норми, які передбачали б порядок, терміни та форму опублікування ним фінансових звітів, завірених аудитором.

Нарешті, потребує кардинальних змін державна політика у сфері підвищення страхової культури населення. Передусім, необхідно включити діяльність у напрямі поширення серед громадськості інформації про діяльність ринків фінансових послуг та заходи з державного регулювання цієї діяльності у перелік функцій, які здійснює Нацкомфінпослуг.

Наступним кроком у напрямі підвищення страхової культури населення має стати розробка комплексної програми заходів, спрямованих на підвищення поінформованості населення про вигоди, які воно може отримати скориставшись страховими послугами та стан страхового ринку загалом і деяких страховиків зокрема. Заходи мають бути максимально наближеними до людей і проводитися у школах, на підприємствах тощо. Така практика не лише забезпечить підвищення страхової культури населення, а й сприятиме налагодженню контактів між страховими компаніями і їх клієнтами, підвищенню довіри населення до страховиків.

Для розробки такої програми можна використати досвід Польщі. Незважаючи на те, що польський ринок страхування сильно розвинений, польська Комісія фінансового нагляду здійснює, згідно з законом, фінансову освіту, а також освітню та інформаційну діяльність у сфері функціонування фінансового ринку [7].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, можна зауважити, що при зваженій політиці держави на ринку страхування життя цей вид страхування стає впливовим інструментом забезпечення стабільності у суспільстві, тим більше за умов необхідності соціального захисту населення і бюджетного дефіциту.

Список літератури

1. Жабинець О.Й. Державне регулювання страхової діяльності в Україні : дис. ... канд. екон. наук : 08.02.03 / Жабинець Ольга Йосифівна. – Львів, 2005. – 198 с.
2. Закон України „Про страхування” № 85/96-ВР від 07.03.1996 року: за станом на 18 січня 2013 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua>.
3. Закон України „Про третейські суди” № 1701-IV від 11.05.2004 року : за станом на 18 січня 2013 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua>.

4. Залєтов О. М. Державне регулювання ринку страхування життя в Україні: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Залєтов Олександр Миколайович.– К., 2007. – 203 с.

5. Коваль В.С. Розвиток державного регулювання страхового ринку України / В.С. Коваль // [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.rusnauka.com/36_PWMN_2010/Economics/77142.doc.htm.

6. Фарат О.І. Розвиток ринку страхування життя в Україні в умовах євроінтеграції: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Фарат Олена Ігорівна.– Львів, 2009. – 239 с.

7. Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o nadzorze ubezpieczeniowym i emerytalnym oraz Rzeczniku Ubezpieczonych : за станом на 10 січня 2013 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://isip.sejm.gov.pl/servlet/Search?todo=file&id=WDU20031241153&type=1&name=D20031153L.pdf>.

Рассмотрены некоторые вопросы государственного надзора и регулирования рынка страхования жизни. Обоснованы приоритеты эффективной системы государственного регулирования рынка страховых услуг в Украине.

Рынок страхования жизни, страховой рынок, государственный надзор, система государственного регулирования, Госфинуслуг.

Some questions of state supervision and adjusting of market of life-insurance are considered. Priorities of the effective system of government control of market of insurance services are reasonable in Ukraine.

Market of life-insurance, insurance market, state supervision, system of government control, National commission that carries out government control in the field of markets of financial services.